

FÉNYSZÓRÓ

A cukrászda.

— Emlékezés régmúlt időkre. —

Emlékszetek a régmúlt időkre, amelyeknek szárnya már régen a múltba suhog? Valamikor ott voltunk benne, fiatal szívvvel és fiatal álmokkal teli. Akkor még gömbölyűre hízta volt a lovak és ménkü nagy hordókat cipeltek keresztül a városon. A hordókból permetezve hullt a víz a kövezetre és megölte a port, mert a magisztrátus belátta, hogy különben sokat kö-

A cukrászda régen, amikor még minden jó kapható volt.

högnek az emberek. Mert azidőben heptikában pusztultak a népek, nem pedig a harctéren, mint emezekben a szomorú esztendőben!

Jó világ volt az! Fehér cipő mosolygott a pékboltok üvegje mögött és Holepka mester, a hentes, vakmerően nekigömbölyödött, mert még valódi hurkát és prágai sódort árult az éhező embereknek. Hatvan krajcárból urak voltunk délidőben és ha eljött a délután, cukrászdákba húzódtunk csendes örömhöz.

A cukrászda! Az volt az élet teteje. Áranyrámás tükör csillogott a falakon és pirosbársony székekbe süpedtünk bele. Onnan bámultuk az utcát, amely bemosolygott hozzánk és onnan lestük, mikor lép be hozzánk a szomszéd leánya, akinek habostorta és fánk nyelven vallottunk csendes szerelmet.

— Kisasszony!? Szereti az indiánert?!

Ez lefordítva a cukrászda nyelvről, annyit jelent: szeretsz engem, te szőke leány?

Erre aztán elpirult a kedves kis leány:

— Oh igen, nagyon szeretem az indiánert!

Ez a válasz boldoggá tett. Mélységes értelmű megihlette diákszívünket. És soha nem is beszéltünk Vele másról, mint arról, hogy például mi örökké hűek maradunk a fánkhöz. Ezt aztán a szőke kisasszony fogadta piruló orcával, míg egyszer aztán vége nem lett az ártatlan találkozási. Azok a bubos fejkötős kis-

asszonyok, akik haboskávét és mogyorós marcipánt ettek, árukkodtak, mire diákszívünk szerelme többé nem jöhetett. Az anyja csattanós ellenargumentumokkal beszélte le róla és egyszer csak egyedül maradtunk, egyedül fogasztottuk el a fánkot és szomorú szívvel gondoltuk, hogy egyszer mindennek vége van. Hogy többé nem várunk senkit, többé nem vár reánk senki. Egyszer aztán megjött a vigasztalás. Barna haja volt és Mancinak hívták. Félénken jött be a cukrászdába, de amikor leült, egyszerre otthon érezte magát. És neki is megtettük a vallomást:

— Kisasszony, élek-halok a mogyorótortáért. Olyan színe van, mint a maga hajának!

Mancika szeme megvillant:

— Igazán szereti?

— Oh nagyon, nagyon... Sohasem pártolok más süteményhez!

Mancika erre kacéran vágott ketté egy csokoládé szeletet:

— Én ezt szeretem.

— Igazán? Mért?

— Mert olyan színe van, mintha maga bajuszának...

Igaz, hogy akkor még nem volt bajuszunk, de megértettük a vallomást. Azt aztán nem értettük meg, hogy Manci miért lett hűtelen. Elhagyott és egy tüzértiszthez pártolt, aki bátyjának barátja volt. Talán azért, mert katona volt és csakugyan olyan színű bajuszt viselt, mint az indiánér.

A csalódást elviseltük. Ezt is, a többit is. Ma már éppen csak hogy emlékezünk rájuk, mert hiszen nem járunk cukrászdába többé. Nem járunk, mert nem is lehet, nagyon megrágult a torta. Nyolcvan fillért kell egyért fizetni, a mi időnkben nyolc darabot ettünk meg ketten ennyiért. És rágondolva azon töröm az eszem, hogy vajon mit csinálnak most a diákok, hogyan vallanak szerelmet a hosszuhaju, rövidruhás kisasszonyoknak. Hiszen egy ilyen vallomás hat-hét koronába kerülne.

A cukrászda ma, midőn alig van nyalánkság.

FÉNYSZÓRÓ

Előfizetési ára egész évre 14 korona,
félévre 7 korona. Egyes szám 50 fillér.

NÉPMŰVELO KÉPESLAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 3. sz.

I. évfolyam.

Budapest, 1918. május 12.

7. szám.

A fölemelt hadisegítség.

II.

Hol kell jelentkezni a segítségért?

Aki hadisegítségre igényt tart, azt lakóhelyén össze-
írási ivbe veszik föl. A segítségért tehát jelentkezni
kell, még pedig nagyközségben a községi jegyzőnél,
községben a körjegyzőnél, rendezett tanácsú és tör-
vényhatósági joggal felruházott városban a polgárme-
ster által az összeírással megbízott városi tisztviselő-
nél, Fiumében a városi tanács által az összeírással
megbízott városi tisztviselőknél, Budapesten pedig a
kerületi előljárók által az összeírással megbízott tiszt-
viselőknél. Minden egyes jelentkező családról össze-
írási ivet kell kiállítani. Az illetékes jegyző vagy kör-
jegyző, tisztviselő egyetlen jelentkező családtól sem ta-
gadhatja meg az összeírási iv kiállítását, még akkor
sem, ha neki az a véleménye, hogy a család egy-
általán nem részesülhet hadisegítségben.

Az olyan családról, amely már részesül hadisegit-
ségben, a jegyző hivatalból, a család jelentkezése nél-
kül, köteles az új utasítás alapján az ivet kiállítani.

Olyan család jelentkezését nem szabad az össze-
írási ivbe felvenni, amely a hadbavonult elhalálozásá-
nak vagy eltűnésének napjától számított hat hónap le-
folyása után, vagy csak a hadbavonultnak a köz-
ségbe, városba való visszaérkezése után jelentkezik.
Egyébként a jelentkezés nincs határidőhöz kötve.

Nem szabad összeírási ivet kiállítani a hadbavo-
nult és tényleges alkalmazásban levő állami, vármegyei
és államvasúti alkalmazottak családjairól, valamint az
olyan családról, amelynek állandó tartózkodó helye a
hadbavonult bevonulásának idején az ország határain
kívül volt. Ha ilyen család jelentkezik, a jegyzőnek,
tisztviselőnek a jelentkezést az illetékes hatósághoz
kell felterjeszteni.

Hogyan állapítsuk meg a segítséget?

Az egyes családoknál a hadisegítségre és lakbér-
segítségre való igényt és a segítség összegét az ugy-
nevezett hadisegítséget véleményező bizottság javaslata
alapján a járásokban a főszolgabírák, a rendezett ta-
nácsú és törvényhatósági joggal felruházott városok-
ban a polgármester, Fiumében a városi tanács, Buda-
pesten pedig a kerületi előljárók állapítják meg. A
hadisegítséget véleményező bizottság, amely minden
kis- és nagyközségben és rendezett tanácsú városban
megalakul, öt tagból áll. A községi jegyző s a köz-
ségi bíró nem lehet elnöke ennek a bizottságnak. Ez
a bizottság időnként ülést tart, amelyen megvitatja az
összeírási iveket és véleményt mond. Minden ülésre

az elnök ez illető bizottsághoz utalt családok hadisegit-
ségben részesülő nagykorú családtagjai közül kettőt,
akár férfit, akár nőt meghív, akiknek azonban csak ta-
nácskozási joguk, szavazni azonban nem szavazhatnak,
ez csak a bizottság tagjainak joga. Budapesten nem
alakul hadisegítséget véleményező bizottság. A bizott-
ság tagjai díjazásban nem részesülnek.

Ha a bizottság megállapítja, hogy ennek vagy
annak a családnak igénye van a hadisegítségre s lak-
lakbérsegítségre, akkor véleményét előterjeszti a fő-
szolgabírónak vagy polgármesternek, városi tanácsnak
és ez véglegesen megállapítja a jogosultságot és a
segítség összegét.

Lehet-e felebbezni sérelem esetén?

Ha a család részére egyáltalán nem állapítottak
meg hadisegítséget vagy a család a megállapított se-
gítség összegét nem tartja megfelelőnek, akkor az ér-
tesítést követő naptól számított tizenöt nap alatt írás-
ban vagy élőszóval felebbezni lehet a főszolgabíró-
nál. Ha valaki élőszóval fellebbez a főszolgabírónál,
ennek jegyzőkönyvbe kell foglalnia a felebbezést. A
községi jegyzőnél is elő lehet terjeszteni élőszóval a
felebbezést, aki köteles a felebbezést jegyzőkönyvbe
foglalni és a szükséges irásokkal együtt haladéktalanul
a főszolgabíróhoz juttatni. Így rendeli ezt el a mi-
niszterium utasítása. Ha valaki tudja, hogy ez vagy
az a család több segítséget kap, mint amennyire
joga van, vagy segítséget kap, ha erre nincs joga,
írásban főlzólamlással élhet a főszolgabírónál vagy
polgármesternél. Az írásban való felebbezésre vagy
főlzólásra nem kell bélyeg.

A felebbezésről külön ugynevezett hadisegítség-
főlzólamlási bizottság dönt, amely minden vármegye-
ben, minden törvényhatósági joggal fölruházott város-
ban, Fiumében és Budapest minden közigazgatási kerü-
letében megalakult. A bizottság az elnökből és nyolc
tagból áll. A vármegyékben az alispán, a városokban
a polgármester, Budapesten az előljáró vagy helyettese
a bizottság elnöke. A főlzólamlási bizottság határozatát,
akár a segítség megszüntetését, akár leszállítását vagy
felemelését mondja ki, csak a határozat keltét követő
hónap 1-étől, vagy ha a határozatot valamely hónap
második felében hozták, csak a következő második hó-
nap 1-étől kezdve lehet végrehajtani. Kivételnek csak
az esetben van helye, ha a határozatot visszamenő időre
mondták ki.

Lehet-e tovább is felebbezni?

Ha valakinek az a meggyőződése, hogy a felszó-

lamlási bizottságnál sérelem érte, akkor még tovább is felebezhet a honvédelmi vagy pénzügyminiszter urhoz, a határozat felülvizsgálásáért. Ezt írásban kell elintézni s erre a kérvényre sem kell bélyeg.

Mindenki láthatja, hogy a kormány vigyázott, ne-hogy valakivel igazságtalanul bánjanak és megcsorbítsák jogait. Ha valakinek valóban nem adják meg azt, ami őt megilleti, baját föltétlenül orvosolják, csak élni kel- azokkal az eszközökkel, melyeket a kormány maga álla- pitott meg, mint most elmondtuk.

Amit mindenkinek tudnia kell!

Jobban Péter hazatért a kocsmából és amikor a felesége panaszkodott, hogy már megint késő este került haza, a gazda elővette a kését és ordítva le- szurta az asszonyt, aki jajszó nélkül holtan rogyott össze. A szomszédok egy-két napig csak erről a borzalmas esetről beszéltek, de a község másik vé- gében már egyszerűen csak tudomásul vették a gyil- kosságot, sajnálták ugyan a szegény asszonyt, de néhány nap múlva már mindenki napirendre tért az ügy fölött. Nehéz az élet, mindegyikünknek meg- van a maga baja és gondja, nem érünk rá az ese- mények okain töprenkedni.

Pedig hát be jó is volna kissé elgondolkozni, ha részeges János nyomorékká veri a gyerekeit és kocsmázo Péter egy szép napon leszurja a felesé- gét. Ha komolyan meghányjuk-megvetjük az efajta eseteket, rá fogunk jönni, hogy rengeteg bűnnek, tömérdek büntettnak és sok betegségnek meg nyo- mornak az ital az okozója. A szeszből, az alkohol- ból ered a legtöbb baj manapság a világon.

Ne mondja senki: hogy «az ital csak annak árt meg, aki többet iszik, mint amennyit megbir. Aki pedig kis mértékben fogyasztja a bort, sört vagy pálinkát, annak nemhogy ártana, hanem használ is, mert táplál, erősít, melegít és ital nélkül nem is le- het dolgozni.» Aki így beszél, azon meglátszik, hogy vagy nem tudja milyen pusztítást végez az alkohol az ember testében, vagy pedig szajkó módjára ha- darja el azokat a kifogásokat, amelyekkel az italt kedvelő emberek szokták egymást ámítani.

Bármilyen kelletlenül is fogadja jó népünk ezt az írást, el kell mondanunk, hogy mi is voltaképpen az az anyag, vagyis az alkohol, amely mindenféle szeszes italnak, bornak, sörnek és pálinkának a lé- nyeges része. Hadd lássa tisztán népünk, milyen óriási pusztítást okoz a szeszes italok fogyasztása és milyen balgaság azt hinni, hogy a szeszes ital kisebb mennyiségben való élvezése hasznos és üd- vös dolog.

Az italban levő szesz, az alkohol, méreg az em- beri szervezetre. Ha szeszes ital alakjában alkohol- mérget veszünk magunkhoz, akkor az legelőször a gyomorba kerül, ahol — nem mint azelőtt hittük — az emésztést segíti, hanem megakasztja. Nagyobb mennyiségben élvezve gyomorhurutot okoz, amivel később vérszegénység jár. A gyomorból az alkohol a vérbe megy át és először is megakadályozza a táplálékkal a testbe került anyagoknak, különösen a zsirnak a fölhasználását. Ezek az anyagok változat- lan állapotban lerakodnak a test különböző helyein és ezért az iszákos ember kövérnek, jól tápláltnak

látszik. Ez okból gondolja a nép, hogy a szeszes ital táplál és erőt ad. Pedig szó sincs róla. A zsir- lerakódás gátolja a máj működését, gyöngíti a szív munkaképességét. Ezzel megint a vér pangása, lé- legző és emésztési zavar, gége- és tüdőhurut és gyöngébb agyműködés jár együtt.

E közvetett hatáson felül az alkohol szerveze- tünkben közvetlen hatást is fejt ki. Hosszúra nyulna nagyon ez a cikk, ha le akarnók írni mindazt a sok betegséget, mely az ittaságból vagy annak gya- kori ismétléséből, az iszákosságból származik. Okos orvosok már rég bebizonyították, hogy a legtöbb májbetegséget, érelmeszesedést, szívnagyobbodást, szívdobogást, mellszorongást és idegbetegséget az alkohol élvezete okozza. Az ember teste, mint tud- juk, tele van finom, alig látható szálakkal, amelye- ket idegnek neveznek. Az ideg a legérzékenyebb ré- szecskeje szervezetünknek és az összes idegeknek az agy a középpontja, amellyel valamennyi összekötte- tésben van. Az alkohol éppen testünk e fontos ré- szében, az idegrendszerben okozza a legnagyobb pusztítást. Az alkohol hatására az idegek meglobo- sodnak és nagy fájdalmat okoznak, különösen a vég-

Az iszákos ember családja állandó rettegésben él, mert sohas- me tudja, hogy a családfő mikor okoz nagy bajt.

tagokban, vagyis a kézben és lábban. A beteg per- sze azt gondolja, hogy baja meghűlésből keletkezett és nevetne, ha valaki azt mondaná neki, hogy a bortól, sörtől vagy pálinkától fájdukt meg a keze vagy lába. Pedig hát így van.

A legjobban szenved az alkohol hatása alatt az idegek középpontja, az agyvelő. Ha kisebb adag szeszt, mondjuk egy liter sört vagy fél liter bort iszunk, könnyebben mozog a nyelvünk, de neheze- ben jár az eszünk. Itélőképességünk csökken, nem érezzük az utunkba gördülő nehézséget, a gondot és a but, ezért gondúzónek, bufelejtőnek tartják az italt. Nagyobb adag szesz ingerlékenységet okoz, megzavarja agyunk munkájának rendes menetét, el- nyomja figyelőképességünket. Az ilyen ittas ember ezért gyakran követ el különféle büntettet. A továb- bi ivás elhomályosítja az öntudatot, megbénítja az egész embert és öntudatlan állapotba juttat, amely olykor halállal is végződik.

Ha valaki huzamos ideig és sokat iszik, ezek a tünetek egyre hosszabb ideig tartanak és az illető mindjobban megkivánja a szeszt. A mindennapos ivóból iszákos lesz, akinek egyre nehezebb a fölfo-

gása, szűkül a látóköre, gyöngül az emlékezőtehetése s magaviselete mind botrányosabb lesz. Betegségeivel párhuzamosan jelleme is hanyatlik, káromkodó s istentelen lesz, akit csak állati ösztönei uralnak és irányítanak. Mindig önzőbb lesz, tulbecsüli magát, anyagi s testi romlásáért, tönkrement munkaképességeért mindenkit felelőssé tesz, csak magát és iszákos voltát nem. Saját nyomorúságáért másokat okolván, e gondolat egyre erősebb gyökeret ver benne és mindenütt üldözést és ellenséget képzel, míg végül nem létező sötét alakokat lát, fenyegető szöveget hall, vagyis kifejlődik a delirium tremens nevű elmebetegség, amely vagy rövidesen megöli, vagy végül teljesen elbutítja s elpusztul mint az ok-talan állat. Aki eddig nem jut el, az ittasan rendszerint már előbb valami olyasmit követ el, hogy

Az iszákos élete alkonyán. A család nyomorog, a családfő testileg-lelkileg véglegesen tönkrement.

börtönben fejezi be érte az életét. Családja tönkre-megy, feleségét üti-veri, esetleg legyilkolja, gyermekei lezültenek, jön a nyomor, a gond, mert a családfő nem törődik a kenyérkeresettel, hanem csak az ivásnak él.

Ez röviden, néhány szóval elmondva, az alkohol pusztítása. Sokat lehetne még írni róla, de elég ennyi is, nem szükséges a részleteket felsorolni.

Hogyan védekezzünk már most e pusztító el-lenség ellen?

Csak egy orvosság van — nem inni! Önmagát csapja be, aki azt hiszi, hogy keveset szabad inni, mértékletesen lehet italt fogyasztani. Az orvosok a tanuk rá, hogy már kis mennyiségű alkohol is árt. És ha van is esetleg olyan alkoholmennyiség, mely az egyiknek vagy másinak nem árt, ezt a mennyi-séget általánosságban számmal nem lehet kifejezni s ami Péterre nézve esetleg még mértékletes, az már pusztítja Pál szervezetét és munkabírását. Aki meg akarja őrizni egészségét és családját meg gyermekei jövőjét, az legokosabban teszi s tennie kötelessége, ha egyáltalán semmiféle szeszes italhoz hozzá nem nyúl!

Ezt kell mindenkinek tudnia!

A nagy esemény.

— Gyűnnek már, gyűnnek már! — kiabálják falu-szerte a gyerekek. Kíváncsi asszonyfejek jelennek meg a hirdásra a konyha-ajtókban, egy-két helyen férfi-kalapok is bukkanak elő az istálló-ajtókból.

Molnárék masinát vettek és most huzatják haza. Lassan, méltóságteljesen huzza két pár muraközi a benzines motort. Mögötte vontatnak egy cséplőt és egy vetőgépet.

A masinák láttára megoszlanak a vélemények a konyhákból vagy az istálló-ajtókon kikandikálók között.

— Molnár sógornak sok a kidobni való pénze, amint látszik. Csudálom, hogy Molnárné megengedte Imrének, hogy ily haszontalan masinába ölje a pénzt, hozzá még az asszony pénzét. Hisz Imrének egy fertály földje se volt, az asszony hozta a negyven holdat. No, azt hittük, kardosabb asszony Mária néni. Ja, hát meg köll mutatni, hogy negyven hold szántója van Molnáréknak. No, Molnár Rozival nem lehet majd birni, ha megindul udvarukon a masina. Biztosan a szolgabíró fia fogja elvenni Rozit. — Ki tudja hányan mondták ezeket és még ezenkívül mit mondtak?

Másnap reggel már megindult a masina. Tőfékelt egy darabig, meg-megállt, megindult ismét.

— No az én járgányos masinám többet ér, mint ez a benzines itt a szomszédban, — állapította meg Horváth szomszéd. — A járgányos mindig megy, az a masina meg hol áll, hol meg megy.

Horváth járgányosában még mindig keringtek a lovak, pedig csak 10 hold termését cséplették rajta, mire Molnárék benzinese 40 hold Isten adományát kicsépelte. Mire Horváth készen lett cséplésével, Molnárék a rokonságát is elvégezték.

— Mégis csak ördögös masina ez a benzines! — de ezt csak úgy magamagának mondogatta Horváth szomszéd. — Evvel még kenyeret is lehet keresni, nemcsak a magáét győzi. Míg én kicsépeltem tíz hold termését, addig ez hatvan-nyolcvan holdét takarította be. Egy ilyen gépből megélné egy ember.

Horváth szomszéd gondolkodóba esett. Nem dicseré, de nem is szőlte le Molnárék masináját.

Hát mikor megindult a vetőgép!

— No az én markom oly jól vet, hogy nincs az a masina, amely így vetni tudna! Minek is arra a masina, amit az ember maga is el tud végezni? — Egyik is, másik is így tárgyalta le Molnárék vető-masináját.

Hanem mikor kitavaszkodott, a hideg és száraz tél után az idő és Molnárék sűrű, sötétzöld vetésével összehasonlították a maguk ritka, foltos vetését, gondolkodóba estek Molnárék falujában a gazdák. Mondani, egy se mondta ki, de mindenik gondolta, hogy a masina mégis csak jobb helyre tudja vetni a magot, mint a mi kezünk. A mi kezünkben nagyon a tetejére esik a mag, az lesz a baj, az, hogy nagyon a tetején marad. Madarak, a szél, a szárazság jobban hozzáférnek. Több elpusztul a magból, mint kikel. Mélyebbre kellene vetni a magot. De ezt még csak a masina tudja megtenni.

Egyik este Varga Gyuri bácsi így szólítja meg feleségét:

— Kellene venni nekünk is egy vetőgépet!

— Persze, — felel rá az asszony, — hogy az egész falu minket csufoljon, hogy a Molnár sógorékat akarjuk utánozni. A falu csufja csak nem leszek!

— Nem megyünk mi senki után se!

— Dehogy nem! Talán bizony elfelejtette kend, hogy melyik a jobb keze és nem tudja, hogyan kell vetni?

Vasárnap pedig a templomban a plébános felolvasta a püspök ur irását, melyben ez állt: «Több megértéssel kell dolgoznunk a földmivelés terén.» Hozzátette a plébános:

— Gazdálkodjunk gépekkel, a példát, melyet látok e téren, ne csak bírálgassatok, hanem kövessétek! Várva-várom az időt, mikor ismét bevonul egy-néhány mezőgazdasági gép a falunkba, várva-várom, mint gazdasági életünk egy-egy nagy eseményét. Amen!

Milyen messzire vinne Budapestről a németek óriáságyuja?

Az egész világ elámult, amidőn a németek nemrég nagy messziségről ágyuzni kezdték Páris városát. A szegény párisi nép kezdetben el sem hitte, hogy ágyu lövi a Szajna-parti szép várost. Azt gondolta, hogy újra repülők járnak csak a város fölött, amit már régen mindenki megszokott. De lett aztán nagy rettegés és rémület, amidőn kiderült, hogy biz ennek fele sem tréfa, mert a német olyan ágyut talált föl, amelynek golyója éppen 120 kilométernyi utat tesz meg, míg a kilövés helyétől levágódik a célra. Páris egyre remülködik, a német meg nyugodtan egyre lövi.

Képünk azt mutatja, hogy milyen messzire is visz

az ilyen német óriáságyu. A rajzon meg lehet látni, hogy ha Budapesten állítanának föl egy ilyen német csodát, mekkora területet lehetne vele belőni. Csongrád, Tolna, Pápa, Nyitra, Selmechánya, Rimaszombat, Eger és Szolnok van a szélén annak a körnek, amelyen belül rettegnie kellene minden városnak és községnek.

Az állatvilág építőművészete.

Ismeretes, hogy az állatok cselekedeteit is az önfentartás és a fajfentartás ösztöne irányítja. Ez a kettős ösztön volt tehát az is, mely az állatokat megtanította arra, hogy a maguk életviszonyainak megfelelő lakhelyet építsenek, melyben külső támadás és az időjárás viszontagságai ellen megvédvé, zavartalan családi életet élhetnek s az önállóság időpontjáig felnevelhetik utódaikat.

A kényszerűség mindig a legjobb tanító s így az állatok közt is azok lettek a legkiválóbb építő-

A fazekasmadár fészke.

mesterek, melyeket a szabad természetben a legtöbb veszedelem fenyeget s melyek legjobban vannak ráutalva a zárt és megerősített lakás védelmére. Az állatvilág minden osztályában találunk elismert jeles-szerű építőművészeket, melyeknek mindig azonos terv szerint megvalósított építményei a maguk célszerűségével és csinoságával bámulatba ejtik az embert. Sőt tagadhatatlan, hogy egyes, még pedig alsóbbrendű állatfajok terén egyenesen tanítómesterei lettek az alacsonyabb kulturájú embernek, aminthogy például egyes afrikai népfajok a természetszerű afrikai fehér hangyától tanulták el cukorsüvegalakú sárkunyhók építését.

Az emlősök közül a legszebben, a bámulatos csinal és mérnöki pontossággal dolgozó építőművész a — sajnos — kihaltfélben levő hód, de igen figyelemreméltó, még éléskamrával is megtöltött földalatti lakást készít magának a hörcsög, valamint az ürge is. Ezek, épp úgy, mint a méhek viaszpalotái s a korallféreg mészepítményei ismeretes iskolapéldái az állati építőművészetnek, miért is nem térünk ki rájuk.

Kiváló mesterei az építőművészetnek a madarak, melyeknek fészke — különösen a forró égövelieké — gyakran remekműve a célszerűségnek s a kivitel művészi voltának. Sajátságos és sokszor tapasztalt jelenség, hogy a délvidéki tájak állatvilágának intelligenciája és érzéke fejlettebb, mint a mérsékelt égöv állatvilágáé, s ezért a legkitünőbb fészkeépítőket is az exotikus madarak közt kell keresnünk. A fazekasmadár, mely Braziliában él s melyet az ottani lakosság katolikus verébnek nevezett el, mert a néphit szerint

vasárnap nem dolgozik, agyagból olyan csészealaku, tartós és csinos fészket épít magának, melyet büszkén vallhatna a maga munkájának bármelyik fazekas-mester.

Nagyszerű délszaki fészkeépítők továbbá a szövőpintyek, valamint a kolibrik, melyeknek egyik faja a lomblevél csücskére építi parányi, bájos fészket.

Nem elégszik meg a célszerűséggel, hanem lakásának mesterséges feldisztetésével bámulatos szépérzékének ad kifejezést az Ausztráliában élő örvös lugasmadár, egy ibolyaszínű, selymestollu állat, mely apró galyakból valóságos lugast épít a nász idején párjának. A galyakból felépített vázat a hím fűfonadékkal művészi módon befedi, azután színes virágszirmokat, lepkeszárnyakat, tarka faleveleket aggat rá, a lugas környékére pedig csillogó és tarka kavicsokat, kagylókat, csigákat, apró csontdarabokat stb. hord. Említésreméltó,

Az örvös lugasmadár nászlugasa.

Kolibrifészek a falevél csücskén.

hogy ez a lugas kizárólag találkahelyül szolgál a madárnak, mert ezenkívül rendes fészket rak a költés céljaira.

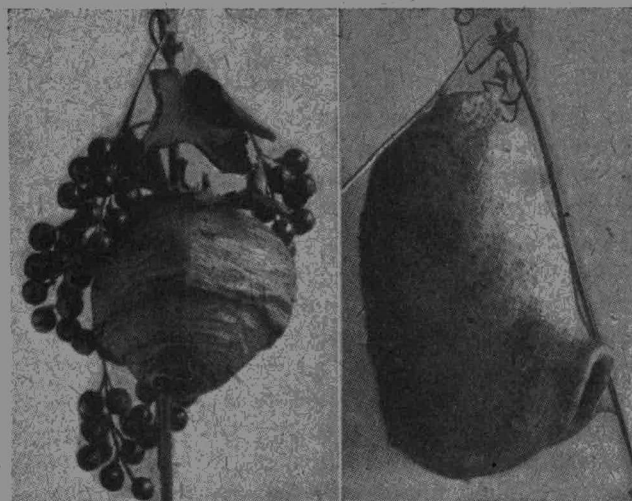
De nemcsak a madarak, hanem a sokkal alsóbbrendű rovarok sorában is találunk nagyszerű építőművészeket, melyekhez — ami épületeik célszerű berendezését és tartósságát illeti — bizvást tanulni járhatnának bizonyos budapesti építőmesterek. Elsősorban a darazsak említendők, mint amelyek a legkülönbözőbb anyagból — fa, homok, agyag, falevél, sőt bizonyos délszaki fajoknál kavics és kvarc — művészi tömeglakásokat, valóságos bérkaszányákat építenek.

A nálunk honos fajta, latin néven *vespa media* például kosáralaku, rendkívül erős tömegfészket épít bokrok és fák galyaira, melynek belsejében szép sorjában

egymás mellett állnak a lárvával benépesített cellák. Az afrikai papirdarázs fészkeinek nincs külső burka, úgy, hogy az egyes cellák tisztán kivehetők, a Cayenne szigetén honos fajta ellenben védőfallal ellátott súlyos várat épít magának agyagból és kvarcból. Az egyik szintén délszaki fajta darázs emeletes bérpolotát épít közös lépcsőházzal, amelybe az egyes emeletek folyosói nyílnak.

Vége itt kell említenünk mint éppen nem közönséges ügyességű építőművészeket a hangyákat, melyeknek csodálatos állami élete egyenesen ráutalja őket a nagyszerű földművekkel megerősített tömeglakások építésére. A hangyaboly csakugyan nem is egyéb, mint kitünően megerősített földvár, melynek sáncain belül a hangyák eredményesen visszaverhetik ellenséges fajrokonaiak támadását. De a hangyák közt is vannak fajok, melyek nem bolyt, hanem fészket építenek maguknak, még pedig — a darazsak mintájára — a legkülönbözőbb építőanyagból.

Az építészet tehát nemcsak az emberiség kizárólagos művészete, hanem a fejlődés magas fokán állott az állatvilágban már akkor is, mikor a tehetetlen ember még természetvájta barlangokban keresett óttalmat.

Darázs-fészek a ribizskebokonban.

A Cayenne szigetén honos darázs agyagvára.

Tudnivalók egyről-másról.

Mivel kötözzük a szőlőt?

Békeidőben nem sok gondot adott a gazdaság vezetése. Ha hiányzott valami kellék vagy anyag, akkor a szolid, becsületes kereskedőnél, vagy a fogyasztási szövetkezetben könnyen megtaláltuk. A háború alatt azonban sok minden kifogyott, mert az emberi kéz a puskát forgatta és nem a termelőeszközöket. A régi raktáron levőket elhasználtuk és a házi készlet, meg a raktárakban felhalmozott mennyiség is elfogyott. Hogy most nincs kéznél régi, kényelmesen használható anyag, azt a termelés, a növény nem veszi tudomásul. Annak a magáét, a kezelés módját éppen úgy meg kell adni, mint máskor. A gazdának, a termelőnek kell tehát gondoskodni olyan anyagokról, melyekkel a kifogyottakat pótolni lehet. A szőlőtermelésnél most főleg kötözőanyagokban mutatkozik nagy hiány. Ami van, azt az árdrágító kereskedelem oly horribilis áron adja, hogy ezzel a termelés csak ráfizetéssel jár. Mivel a békében kitűnően bevált kötöző-rafia nincs, vagy nagyon drága, így a szőlősgazdának pótlóanyagról kell gondoskodni.

Házilag a következő anyagokkal lehet a raffiát pótolni:

A rozsszár. Mikor a rozs virágzásnak indult, tehát teljesen kifejlődött, akkor zölden le kell vágni és ezt gondosan megszáritani. Mikor pedig kötőzésre akarjuk használni, előbb meg kell jól áztatni, megtaposni, mert ezzel hajlékonyabbá és ellentállóvá tesszük. Az így elkészített rozsszalma pompás kötözőanyagul szolgál, amit házilag elő lehet állítani.

A kötőzsás. Ez a gyékénysás. Mocsaras, lápos helyen tenyészik. Ezt is zölden kell levágni, megszáritani és a kötőzésre nedvesen használható.

A kézzel csépezt zsuppszalma szintén használható; továbbá a kukorica-háncs, amelyet rendszeren télen szétosztanak vékony szálakra, összekötözik, összegombolyítják és igen alkalmas kötözőanyagul szolgál. Használható volt a multban is a vékony fűz vessző és iszalagrost.

Mint legjobb kötözőanyag, még a raffia mellett se ment ki a közhasználatból, különösen hegyes, erdős vidéken, a hársfaháncs. Ezt úgy állítják elő, hogy a fiatal hársfa kérget lehúzzák és annak belsejében levő háncsot lefejtik és ez mint egyik legerősebb kötözőanyag nagyon alkalmas.

Legujabban papirspárgát használnak kötözőanyagul. Ma már a papírost nemcsak könyvek s újságok céljára használják fel, hanem ruhaszövetet, zsákokat és kötőzspárgákat gyártanak belőle nagy mennyiségben. A másfélmilliméter vastagságú jól sodrott cellulózéból készült papirzsineg jó az alsó és középső kötőzésnél. Itt a levelek eltakarják, kevés eső éri, így tartósabb. A záró felső kötőzéshez azonban ne alkalmazzuk, mert az ki van téve az esőnek, szélnek és így erősebb kötözőanyagot igényel. A papirzsinegből kétszer annyi kell, mint a raffiából. Ára kilogrammonként a mult évben 9 korona, 9.50 korona volt, az idei április második felében már 16 koronáért árusítják kilóját, de tekintve a kereskedelmi árak bizonytalanságát és az

ugynevezett konjunktúra alakulásait, bizonyára a kötőzési időre még drágább lesz.

Ezek azok a főbb kötözőpótló anyagok, melyeket használhatunk.

Hogy szerezzük be az anyagot?

Itt azonban nem mulasztom el feljegyezni azt a mozgalmat, melyet a szőlősgazdák, — nagyon helyesen — a szőlőtermelés zavartalan biztosítása érdekében megindítottak. Az egyik a rézgálic kérdése. A mult évben a rézgálic hatósági ára kilogrammonként 4.50 korona volt. Az idén 6 koronában van megállapítva. Az a termelő azonban, aki lustaságból, kényelemszeretből, nemtörődomségből elmulasztotta rézgálic szükségletét a helyi hatóságnál bejelenteni, vagy aki garaszkodásból nem rendel annyit, mint a mennyi a szőlő megóvásához szükséges és kénytelen majd a kereskedelemtől beszerezni a rézgálicot, — mert egy elmulasztott permetezés elviheti az egész évi fáradságot, — az már a mult évben is 20—30 koronás uzsoraáron volt kénytelen rézgálicot venni. A kötöző anyaggal üzött uzsora is most arra kényszerítette a termelőket, hogy ennek az anyagnak a tisztességes áron való beszerzését is hatósági-úton eszközözljék. Már több helyen felszólaltak ebben az irányban. De mivel ez közös érdeke az összes szőlőtermelőnek, tehát senki se várja, hogy más kaparja ki neki a gesztenyét, hanem mindenütt emeljék fel a szavát ebben az irányban és ennek egyszer mégis csak sikere lesz. Az anyagok közös megszerzése mindig nagy megtakarítást jelent. Inkább fizessen a termelő jobb, több bért a szőlőmunkásnak, aki fáradságos verejtékkel járul hozzá a termeléshez, mint az illetéktelen, uzsorás kereskedelmet támogatni.

Minden a maga idejében.

Egy nagyon fontos tapasztalati tényt hangsúlyozunk, amelyre a termelők nagyon vigyázzanak. Minden munkát (a szőlőnél különösen) a maga idejében végezzenek el. Ma a szőlőtermelés nagyon kényes foglalkozás és igen nagy gondot, figyelmet igényel. Így a többi közt, hogy egyebet ne említek, a perenoszpóra elleni védekezés a permetezés által. Itt késlekedni, «majd, ráérünk arra még», nagyon meg szokta bosszulni magát. Ha minden munkát kellő időben, kellő hozzáértéssel megadunk különösen a szőlőnek, akkor az hálásan, bőségesen megfizeti a ráfordított fáradságot. Borában nemcsak nótát ad és jókedvet, hanem szép sumrát is hoz a gazdának. Azért ne csak a régi módon babrálják a hálás szőlőt, hanem több tudással, nagy gondossággal még a becézó kényeztetést is megérdemli.

A kiskgazda baromfitenyésztése.

A háboru előtti baromfi- és tojáskivitelünk értéke körülbelül 65 millió korona volt. Ezenfelül a baromfitenyésztés az ország lakosságának ételmezésében a legfontosabb szerepet játssza. Sok-sok millióra rug az összeg, amelyet a városi lakosság rendszeres időben is fizetni szokott az élve vagy levágva vett baromfiért, ennek zsirjáért, tojáásért. Ez a sok-sok millió pedig nem az uradalmak, a nagybirtokok pénztárába folyt be, mert azok nem foglalkoznak eladásra szánt baromfitenyésztéssel. A baromfitenyésztés nem is üzhető célszerűen nagyobb telepeken, hanem ez a több, mint százmillió korona a szegényebb sorsu, de okszerűen tenyésztő kiskgazdák, mezőgazdasági munkások és cselédek, zselléremberek között osztatott fel a baromfitenyésztésből való haszon fejében. Az államvasutak és a magánvasutak igazgatóságai egyenesen buzdítják a vasuti pályőröket, a pusztaságba kihelyezett állomások és megállóhelyek személyzetét, hogy eladásra tenyesszen baromfit, mert ezzel tetemesen megnöveli jövedelmét, megjavítja anyagi helyzetét. Legtöbb helyen még arról is gondoskodik a vasuti igazgatóság, hogy alkalmazottai kitűnő fajtyukoknak, kacsáknak, libáknak, pulykáknak jussanak a birtokába, melyért jó pénzt adnak. Így ismerék egy vasuti báktert a főváros külső határszélén, aki évenként háromszor annyit vesz be baromfiból és tojásból, mint amennyire megy az államvasutaktól kapott egész fizetése, ellátása, a ruházatával együtt. De jól is érti ez a bákter a baromfitenyésztést, mert a kiállításokon számos kitüntetést és elismerőkiratot kapott.

Egy ilyen kitűnő gyakorlati embertől meg lehet tanulni, hogy mi a fortélyja annak, hogy a baromfitenyésztésből kevés vesződséggel, sok hasznunk legyen. Mert itt is áll a régi közmondás, hogy többet észszel, mint erővel.

Először is tudni kell, amint már előbb mondtuk, hogy csak a kicsinyben való baromfitenyésztés fizeti ki magát. Ezt a kicsinyben való tenyésztést nem egy-két darabra kell érteni, hanem kicsinyben tenyésztünk mindaddig, amíg a baromfi a ház körül, a tanya körül, a rétekben maga megtalálja ételmét. Mert ahol «zsákból» kell etetni a baromfit, ott már igen drága pecsenyét kell fizetnünk. Ott fizeti ki magát tehát a baromfitenyésztés, ahol a baromfi magát kosztolja, a gazdája csak vigyáz rá, éjjeli szállást ad neki. A mi falusi berendezkedésünk pedig mintegy ilyen ingyenes baromfitenyésztésre van berendezve. Úgy a tanyarendszer, mint a falusi földművesrendszer mellett meg van adva a baromfitenyésztés alapja, az olcsó, jó tenyésztőterület. Van a tyúkoknak hulladék bőven, van ingyenes legelő a libáknak, kacsáknak, vannak apró tavak, folyócskák, ahol a liba, kacska egész nap el van és bőven talál falatozni valót. A kiskgazda tulajdonképpen az udvara és pajtája szeméjtét eteti fel a tyúkokkal és így aranyat termel a szeméjtvetőn, ahol a tyúkjai egész nap kapirgálhatnak. Mindenki tehát annyi és oly fajtájú baromfit tenyesszen, amennyi nála megél a hulladékból vagy az ingyen legelőn. Ez a kicsiben való tenyésztés jobban megfelel a baromfiak természetének is, mert azok jóformán kisebb családias életet élnek. A tömegesebb baromfitenyésztésnél a baromfibeetegségek és járványok inkább pusztítanak, míg a faluban, a tanyákon elszórva élő baromfiak közt járványszerűen a betegség nem igen léphet fel.

Ha fellép is, esetleg a baromfiból néhány elhull, ez nem olyan nagy és pótolhatatlan veszteség, egy nyáron helyre lehet hozni a hiányt. Ekként a hazai baromfitenyésztés sulya a kistenyésztésre esik, mert ott ki lehet használni az olcsó tenyésztés eszközeit. Nagyobb befektetés sem kell hozzá. De még mindig nagyobb értelemmel, okszerűen kellene kezelni a hazai baromfitenyész-

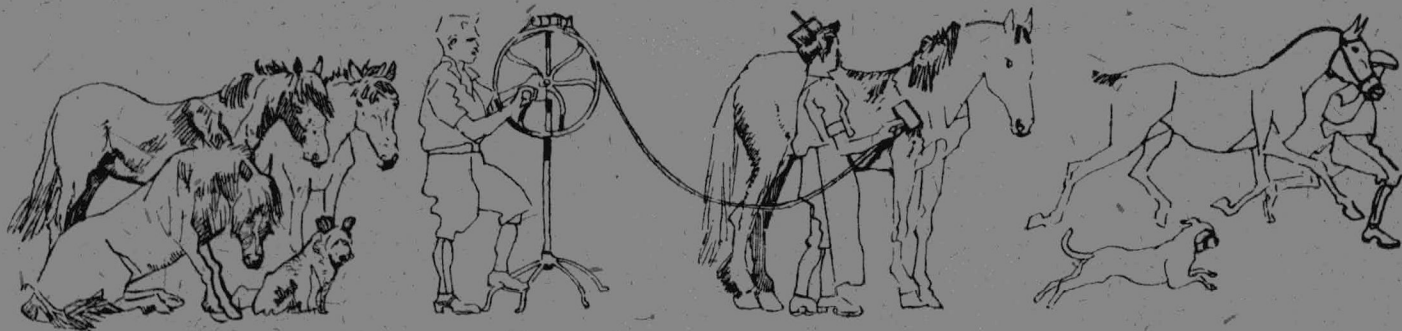
tést. Vagyis mai baromfitenyésztésünk állapotán lényegesen javítani kell.

Első kívánságunk, hogy az állam tenyesszen egyedül a kiskgazdák között való kiosztás végett. Mert az állami felügyelettel és a nyereszkesedés kizárásával a kistenyésztő előnyösen és teljesen megbízható apaállatot kaphat kereszteszés céljából. Az állam magára vállalhatja azt a kockázatot is, amely az idegen, kényesebb természetű baromfifajok meghonosításával jár. Az államnak mindennemű hatósági, tájékoztatási, egészségügyi, kísérletezési eszközök rendelkezésére állanak, arra nézve is, hogy az ország egyes vidékeinek éghajlata, ételmezési viszonya milyen fajoknak felel meg a legjobban. Az államnak módjában van a kiskgazdák buzdítása és elősegítése arra nézve, hogy nálunk még nem tenyésztett, országunkban nem ismeretes ugynevezett exotikus baromfifajtákat iparkodjanak meghonosítani. Az állam képes a kiskgazdát megvédeni a károsodástól, ha közérdekből ilyen exotikus baromfifajtákkal kísérletezik. Vannak az államnak kiváló szakemberei, akik a károsodástól már előre megóvják a kiskgazdákat. A kiskgazdák kioktatásának költségét is viselje az állam, hisz nagyfontosságú népételmezési feladat, országos közérdek, hogy baromfihussal, zsirral, tojással elláthassuk a városokat és a nemtermelő közsékeket és minél több kivitelnk legyen a külföldre. Mert tulajdonképpen nemzeti vagyónosodásunk, nemzeti nyereségünk alapja a külföldről beözönlő pénz, amit a külföld fizet nekünk kiviteli cikkeinkért. A baromfi- és tojáskivitelünket pedig jóformán a végtelenségig lehet fokozni, mert nem tudunk annyi baromfit tenyésztetni és tojást előállítani, amennyit meg nem vennének a külföldön. A többtermelésnek tehát a leghálásabb talaja a baromfitenyésztés és e téren a kiskgazdák, a szegénysorsu zsellér és cselédemberek nagyobb sikerrel működhetnek közre, mint akár más gazdasági ágakban. Eppen azért a gazdasági ismétlőiskolákban a szakavatott tanítók, esetleg vándortanítók részére igen hálás feladat kínálkozik, hogy a népet kioktathassák az okszerű, gazdaságos baromfitenyésztésre. Ezek majd megtanítják a népet arra is, hogy lehetőleg egyfajtát tenyesszenek egyes községekben és csak olyan fajtákat, amelyek az ottani tenyésztési és a környékbeli piaci viszonyoknak leginkább megfelelnek. Ezzel az egyfajtaival való bánásmódot is jobban el tudják sajátítani a tenyésztők.

De a társadalom is sokat tehet a kiskgazdák és falusi emberek kedvének emelése tekintetében, ha például kiállításokat rendez a jól tenyésztők jutalmazása végett. Vásárokról, kedvező értékesítési alkalmatosságokról gondoskodik és a külföldi kivitelt előmozdítja, ha már a belföldi szükséglet teljesen fedezve van. Ezt a társadalom tudja leginkább ellenőrizni és ez tudja a kapzsi közvetítőkereskedelmet úgy a tenyésztők, mint a fogyasztók kizsákmányolásaitól visszatartani.

Virágáros asszony.

A ló- és kutyaborbélynál.

A Mars titka.

Több évezreden át élt az emberiség abban a téves hitben, hogy a mi Földünk az egész teremtett világ központja és hogy Földünk áll és körülötte keringenek a Nap és a csillagok. Jött azután a nagy csillagász, Kopernikus Miklós, aki a XV. század végén és a XVI. század elején élt s hosszas tanulmányo-

hold annyira közel esik a Mars felületéhez, hogy egy utazás a Marsról oda nem tartana tovább, mint pl. Berlinből Newyorkba. A Mars távolsága a Naptól 10 millió mérfölddel nagyobb, mint a Földnek a Naptól való távolsága; mivel pedig ilyen nagy messzeségben kering a Naptól, magától érthetően sokkal nagyobb pályát kell neki a Nap körül befutnia és éppen ezért a Marson a napév majdnem kétszer oly hosszú, mint a Földön. Más szóval 687 nap kell ahhoz, hogy a Mars a Nap körüli pályáját egyszer megtegye.

Csillagászati értelemben a világűrben a mi legközelebbi szomszédunk a Mars bolygó, de ez a legközelebbi szomszédság oly borzasztóan messze levő, hogy még a mai viszonyok mellett is, amikor a gyorsvonatok 100–120 km. sebességgel rohiannak, legalább teljes 40 esztendőre volna szükségünk, hogy a Marsra eljuthassunk olyan időben, amidőn ez a bolygó hozzánk a legközelebb van. Ez a legkisebb távolság nem kevesebb, mint $7\frac{3}{4}$ millió km., van azonban idő, midőn 57 millió mérföld távolságban vagyunk egymástól. Ily esetben, ha egyáltalában lehetséges volna, a 120 km. óránkénti sebességgel haladó gyorsvonatnak 320 esztendőre volna szüksége, hogy oda megérkezzenek.

Különb az égitestek közt nincs egyetlenegy sem, amelyet olyan alaposan ismernénk, mint éppen a Mars bolygót, leszámítva a mi holdunkat. A Mars bolygó tudományos vizsgálata az 1877. évben kezdődött egy fiatal, tehetséges olasz csillagász fellépésével, aki Milánóban eszközölt felfedezésével bámulatba ejtette a

A Föld és a Mars nagysága egymáshoz viszonyítva. Baloldalon a föld és holdja látható. Jobboldalt a Mars két holdjával

zás után bebizonyította, hogy a mi kis Földünk nemcsak nem középpontja a világmindenségnek, hanem épp olyan bolygó mint más ebben a naprendszerben. Azóta azonban állandóan foglalkoztatja az emberiséget az a kérdés, vajjon csak a kis Földet lakják-e élő lények? Miért ne lehetne a többi égi testen is olyan növény- és állatvilág, mint a mi bolygónkon? Ez a kérdés leginkább a Marsra vonatkozóan érdekli az embereket. A csillagvizsgálók nem tagadják annak a lehetőségét, hogy a Mars bolygón hozzánk hasonló élő lények élhetnek, de erről senki bizonyosat nem mondhat.

Lássuk, mit mond a csillagászat erről a nagyon is érdekes kérdésről.

Ez a napkörű bolygó, tudniillik a Mars, jóval kisebb, mint a Föld. Minden $24\frac{1}{2}$ óránként fordul meg egyszer a tengelye körül, ami a nappal és az éjszaka változásának az előidézője. Mikor a Nap felé fordul, akkor nappal van, ha attól elfordul, akkor beáll a sötétség, az éjszaka. A Marsnak nem egy, hanem két holdja van, de nagyon kicsinyek, az eddig felfedezett égitestek közül a legparányibbak. Az egyik Phobos (olv. Fobosz = félelem), a másik neve Deimos (olv. Deimosz = remegés). Ez utóbbinak az átmérője nem több egy mérföldnél, tehát olyan kicsiny terjedelmű, hogy egy jó gyalogos 5 óra alatt azt az egész «világot» keresztül-kasul bebarangolhatja. Ez a

A Mars' csatornáit.

világot. E jeles csillagvizsgáló Schiaparelli. Hosszas, kitartó kutatásaival szabályszerű, nyilegyenes vonalak egész hálózatát ismerte fel ez égi testen. E vonalak közül egyesek sötétek, mások fehérek. A legvalószínűbb feltevés szerint a fekete foltok tengerek, a világosak ellenben szárazföldek. Ezeket a különös vo-

nalakat Schiaparelli maga «csatornáknak» nevezte, nem mintha vízzel telt csatornáknak tartotta volna, hanem jellegzetes külsejük miatt.

Kezdetben más csillagász mindebből semmit sem vett észre, azért optikai csalódásnak minősítették a fiatal tudós felfedezéseit, mert még a sokkal nagyobb távcsővel kísérletező amerikai csillagászok sem találták meg az ő csatornáit. Lassan-lassan azonban más csillagvizsgáló állomásokról is érkeztek hírek, amelyek Schiaparelli csatornáinak a létezését megerősítették, sőt ki is bővítették.

Ez alapon megállapíthatjuk, hogy az eredmény nem egyedül a távcső nagyságától függ, hanem sok más körülménytől is, mint a bolygók állásától, a levegőtől, a szemtől stb. Alaposan csatlódnék tehát az, aki az említett jelenségeket óhajtaná maga is megállítani s e cél érdekében egyszerűen a távcső elé akarna állni s mindezt egyszerre nézni.

Másik feltűnő jelenség a Marson az úgynevezett sarki foltok: a bolygó északi és déli sarkán mutatkozó fehér jelenségek. Itt is, mint a Földön, a bolygónak hol az egyik, hol a másik fele fordul a Nap felé, másik része ugyanakkor természetesen attól elfordult irányban mozog.

Ebből azután könnyen megérthető, hogy télen az északi sarkot, amely a Naptól elfordult, fehér jég- és hótömeg borítja, ugyanakkor pedig a déli sarkon nyár van, az ott levő jég és hó elolvad és éppen a déli sarkon a nyári időben nincsenek fehér foltok. A nagy angol csillagász, Newton Izsák szerint a természetben mindenütt ugyanazon okok ugyanazon hatást idézik elő, mert a nagy természet törvényei a világ-mindenség bármely részében is egyformák. Jogosan tételezhetjük fel tehát, hogy a fehér foltok jég- és hótömegek. Nem feltevés, hanem bebizonyított tény az, hogy a Marsnak is van levegője, mint a Földnek, de az a levegőréteg sokkal kisebb sűrűségű, olyan, mint a magas hegyek megritkult levegője. Felhők, légi tűnemények is előfordulnak a Marson. Bizonyára a Nap által megvilágított felhőtömegek voltak azok az 1894-ben a Mars peremén észlelt fénylő pontok, amiket bizonyos nagy képzelő erővel megáldott újságírók a Marslakók fényjeleinek tartottak, amelyekkel azok a lakók üdvözlésüket küldték nekünk a Földön élő testvéreiknek. Sőt egy gazdag francia nő a párisi akadémiának nagy összeget adott át azzal a kívánsággal, hogy valami módon köztünk és a Marslakók közt összeköttetést létesítsenek. A légi tűnemények érdekes esete a Marson, midőn az «Elysium»-nak nevezett kerek alakú szárazföld néhány óra leforgása alatt élénk fehér színűvé változott, holott előbb olyan volt, mint a főbbi szárazföldi terület, azaz, vöröses-sárga. Ezt a jelenséget talán nagy kiterjedésű hóeséssel magyarázzák. A víz számos megfigyelés alapján nagyon ritka anyag a Marson. Föltehető az is, hogy a tengereknek vélt részek az északi félgömbön nem tulajdonképpen tengerek, hanem csak hatalmas mélyedések, amelyeket csak hóolvadáskor tölt meg a sarkról odafolyó víz.

Egész tudásunk a Mars bolygóról nagyon hézagos, mint ahogyan minden tudásunk általában nagyon hiányos. Él-e tehát a Marson az emberhez hasonló teremtmény? Nem tudjuk. Lowell angol csillagász, egyik igen jeles Marskutató, a következőleg nyilatkozott: «Egy cseppet sem kételkedem, hogy a Marson értelmes lények élnek.»

Vajjon megtudjuk-e valaha, hogy a Marson van-e élet csakugyan? Ez már a jövő titka.

A városi kislány.

Klárka először van falun életében. Minden új persze előtte és minden nagyon tetszik neki. Egyszerre csak rémült kiabálással fut be a baromfiudvarról.

— Mama, mama, a kis kacsák mind bementek a vízbe és belefuladnak! Hamar, huzzuk ki őket!

A halhizlalás haszna.

Minden községben van valami tó, hova lefolyik a belvíz, leszivárogo a nedvesség, a hol a kacsák, libák uszkálnak. Ezenkívül minden határban van valami rossz rét, amely sáros, rossz fűvet terem és azt szénának sem lehet használni. Ezek többnyire valami patakkal, érrel vannak összeköttetésben; vannak azután a vizeknek holt ágai, amelyek mind-mind alkalmasak arra, hogy természetes halhizlaló telepekké alakítsuk át azokat. Ezek a vízterületek, tavak semmi hasznat vagy igen csekély hasznat hoznak a gazdaságban, de ha átalakítjuk azokat halhizlaló tavacskákká, holdanként 500—600 korona hasznat tudunk belőle szerezni, azonfelül alig kerül munkába az átalakítás és a kezelés. Befektetés is csak annyi kell hozzá, hogy megvesszük a növények halát és márciusban bele eresztjük a tóba, a hizlalóba és októberben a tóból kihalásszuk őket; vizeshordóba rakjuk a halakat és a piacra visszük vagy eladjuk a helyszínén a halkereskedőnek.

Értsük meg a szót, mi most nem haltenyésztő tavakról, tógazdaságokról írunk, a hol több száz holdat merítenek víz alá haltenyésztés céljából. Az ilyen vállalatokhoz sok pénzbefektetés, nagy szakértelem, kereskedelmi tudás szükséges. Nagy haltenyésztő részvénytársaságok, milliomos vállalatok foglalkoznak ilyen nagyszabású haltenyésztő tógazdaságokkal és évenként több millió korona forgalmat csinálnak. Ezt kisgazdák, egyszerű falusi emberek nem képesek megcsinálni, de igenis bármely egyszerű falusi gazda nagy sikerrel üzheti a halhizlalást és abból szépen kereshet, mert a halnak mindig nagy az ára a piacokon. Most főként igen nagy, mikor a halkereskedő maga a halhizlalótól, a haltenyésztőtől 800—840 koronáért veszi métermázsáját a pontynak, mely a legkeresettebb halpecsenyék egyike.

A halhizlaló tavasszal, márciusban, megvesz például valamely kitűnő, jóhírnevű, megbízható tógazdaságból 100 darab egyéves pontyot. Ennek az egyéves pontynak átlagos súlya $\frac{3}{4}$ kiló. Ezt a száz darab pontyot beleereszti az egyholdas hizlaló-tavacsájába és többé feléje se néz. A hal abban a tóban megtalálja az ő természetes táplálékát és októberig felhizik átlag 1 kiló és $\frac{1}{4}$ kiló súlyra, vagyis fél kiló hus nyeresége van a gazdának minden darab halon. Ez száz darab után 400 korona tiszta nyereséget jelent, mert a száz darab ponty fél métermázsával lett testesebb. Hol van az a buzafield, amely ennyi hasznat hoz, mint amennyit ebből a rossz rétből, holt vizágból, kacsából átalakított, eddig többnyire haszontalanul heverő földekből kapunk, ha azt halhizlaló tóvá átalakítjuk. Egy Budapesttől nem messze levő pusztán egy intéző egy ilyen kacs- és libausztató tavat, amely a puszta mögött az istállók végén terült el és ahova minden istállólé, belvíz, esővíz lefolydogált, átalakított halhizlalóvá és íme az első évben 3000 koronát keresett rajta. Minden mesterséges haltáplálék, haltakarmányozás nélkül. Mert sok helyen kukoricadarával, árpával is hizlalnak halakat. De ez drágamultság, főként most, mikor még a baromfinak, sertéseknek sem jut elég kukorica és szemestakarmány.

A halnak megvan a maga természetes tápláléka a tavakban. Itt tenyészik a sok infuzória,

ázalag, az a sok rendkívül apró, rákszerű állatka, amelyeket szabad szemmel alig látunk. Főként elöntött rétek talaján, de különösen azokban az állóvizekben, ahol kacsák, libák uszkálnak. Ezek ürülékéből, vagy amely vizekbe állati ürülékek folynak, igen nagy mennyiségben teremnek a hal természetes táplálékai, az infuzóriák, azalagok milliárdjai. Az infuzória a langyos, sekélyebb vizekben terem bőségesen. Éppen azért ilyen halhizláló tavaknak nem szabad mélyebb vízzel birni, mint legfeljebb 1 méter 20 centiméter mélységűvel. A part felé pedig minél sekélyesebb legyen a víz, hogy a nyári napsugártól jól átmelegedjék a víz, mert ebben a langyos vízben bőségesebben fejlődik ki az infuzória és a halak bőséges táplálékhoz jutnak. Éppen azért legcélszerűbb lankás fekvésű réteket, amelyeken keresztül valami vízerecske folyik, töltéssel elzárni és zsillippel ellátni. Ennek a rétből csinált tónak tulajdonképpen partja sincs és így a széleken a sekélyes víz jobban felmelegszik. Ősszel pedig mikor kihálásszák a halakat, a vizet a zsillipen keresztül leeresztik és a tó fenekén maradt, jól kihizott pontyokat kézzel összeszedhetik. Ez a lehalászásnak legegyszerűbb módja. Tavasszal (márciusban) újból megtöltjük a tavat vízzel és beleeresztjük az újonnan szerzett, egyéves pontyokat és ezek tovább hiznak, erősödnek a nyáron keresztül.

A kacsatavak meg azért alkalmasak halhizlásra, mert ezekben nagyobb az anyagcsere. A kacsák és libák pedig nem ártnak a halaknak, mert ezek már jó nagyok, több mint félkilósak és fiatalok arra, hogy szaporodhassanak, mert a ponty csak két éves kora után ivadéknemző képes. Általában nem szabad halhizlálókat ásni, mert azokban a tavakban kevés a haltáplálék. Inkább réteken, lefolyásos helyeken, a víz dúzzasztása által kell halhizláló tavakat alakítani.

Fontos szempont a halhizlálónál, hogy csak annyi növendékhalat (egyéves pontyot) eresszünk bele a tóba, amennyi elegendő táplálékot is talál a tóban, mert különben táplálék hiányában nem fog felhizni és így az egész vállalkozás célját veszti. Egyholdas tó például alkalmas arra, hogy abban száz darab ponty jól kihizze. Ehhez kell mérni a számítás a halhizlálók benépesítésénél. Vagyis arra kell nézni, hogy a hízoló elégséges, vagyis inkább bőséges táplálékot nyújtson a halaknak. Vagyis annyi halat kell a tóba beereszteni, amennyi ott emberi számítás, tapasztalatok szerint képes jól meghizni.

Minden szakszerű kérdésben a legkészségesebben szolgál felvilágosítással a Földművelésügyi Minisztérium Halászati Szakosztálya Budapesten. Egy-szerű levelező-lapon lehet kérdezősködni és innét nyomban válaszolnak. Mert igen fontos közgazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy az országban minél több ilyen halhizláló tavakat csináljanak. Egy-résről ezzel emeljük az ország közlelmelésének ellátását, másrészt a kisgazdák, a falusi lakosság igen jövedelmező kereseti ágához jut, minden nagyobb tökebefektetés és olyan munka nélkül, mely a többi rendes foglalatosságától elvonná.

INNEN-ONNAN.

Igyunk-e evés közben?

Két amerikai tudós kísérletezett ebben az irányban, kutatva, vajjon az evés közben való ivás hasznos-e, vagy káros az egészségre? A kísérlet eredménye az volt, hogy a gyomortartalom vízzel való hígítása előmozdítja az emésztést, így hát az evés közben elfogyasztott víz táplál. Természetesen nincs benne valami nagy táplálóanyag, de növeli, még pedig jelentékeny módon az elfogyasztott étel táplálóanyagát.

Ez a körülmény azonban nem egyformán hasznos mindenkinek. Mert aki nagyon hajlik a hízásra és különben is sokat iszik, jól teszi, ha evés közben nem iszik. Azok ellenben, akiknek erősödésre van szükségük, különösen akik sokat dolgoznak, igyanak gyakran evés közben, persze nem tulságosan sokat, mert ha a gyomrot nagyon megtöltjük folyadékkal, ez nagyon felfúj és nehézkessé tesz. Erre is az áll, hogy legjobb az arany középut, mert a túlzás minden irányban megárt.

A fürdés haszna.

Az orvosi tudomány bebizonyította, hogy a tisztán test nemcsak kellemetlen látvány, hanem bűn az egészség ellen is, mert a szenny, amely a bőrre rakodik, megakadályozza a test életműködését, bizonyos esetekben pedig egyenest meg is támadja a szervezetet. Az emberi testet borító bőrnek három feladata van. Először megvédi a testet a külső behatások ellen, szabályozza a test hőmérsékletét, mert visszatartja a test melegségét és csökkenti a fölösleges erővesztéseket. Másodszor láthatatlan likacsait, az úgynevezett porusokon át oxigént enged a testbe és ugyan-e likacsokon faggyut és oly nagy mennyiségű verejtéket választ ki, hogy az az ember, aki 24 óráig étlen-szomjan marad, e kiválasztások folytán elveszti testsúlyának hatvanhated részét. Harmadszor a bőr érzékszerv, amelynek útján megérezzük a levegő hidegségét vagy melegét és általában tudomást veszünk a minket körülvevő világnak több, úgynevezett fizikai s kémiai behatásáról.

Ezeket a feladatokat azonban a bőr csak akkor végezheti el, ha kellően gondozzuk. Ez a gondozás nemcsak a rendes kéz- és arcmosás lehet, mert ez nem elegendő. A test felületén rövid idő alatt jelentékeny faggyuréteg képződik, amelyre por száll rá és különféle, csak erős nagyítással látható baktériumok, élősködők óriás tömege. Tudományos vizsgálatok megállapították, hogy gondosan tisztántartott ember hátán minden négyszögcentiméter területen 24.936 baktérium élőködött.

Ezeket a baktériumokat és a testre tapadó ártalmas anyagokat tehát el kell távolítani s meg kell akadályozni, hogy valamely módon az emberi szervezetbe jussanak és ott romboló munkát fejthessenek ki. Ezt csak igen gyakori fürdéssel lehet megcsinálni. A mi népünknek nagyon rossz szokása, hogy ritkán fürdik, mert egyrészt Magyarországon még nagyon kevés a fürdő, csak városban van, másrészt ami van, abban a fürdés elég sok pénzbe kerül. Pedig a fürdés, mint láthatjuk, nagyon fontos és szükséges dolog. Nem a kényelem, fényezés vagy jólét jele, hanem elengedhetetlen feltétele a megélhetésnek, fejlődésképeségnek és munkabírásnak. A fürdőhiányon akként segítünk, hogy otthon fürdjünk. A legszegényebb házban is akad nagy dézsa vagy teknő, amelyben úgy, ahogy, megfürödhünk. A saját és családtagjainak egészségét ássa alá az a családfe, aki nem gondoskodik arról, hogy maga és családja legalább hetenként egyszer jó melegített vízben meg ne fürödjék. Ezt a legszegényebb házban is el lehet végezni.

Duna, Dráva, Száva.

— Jó napot kívánok, Dráva!

— Alás' szolgálja, Száva!

Duna a közelben heverészett. Amint meghallotta, hogy Száva vendégségbe jött hozzájuk, talpra ugrott és vig csaholásba tört ki.

— Vau, vau, kaf, kaf, kaf, minden jót, Száva! Mindhárom eb kölyökkutya volt, de azért már tudták, mi az illedelem: azaz összedugták az orrukat és egymáshoz dörzsölték. Ez a kutya-illemszabály.

Mikor az üdvözlésen tustek, társalogni kezdték. Száva ezt kérdezte:

— Mi ujság nálatok?

Dráva ezt felelte:

— Sok csont, kevés hus.

Duna azonban más véleményen volt, mert ezt morogta:

— Az én tudtommal nem ez az ujság nálunk, hanem ez: kevés csont, sok pálcá.

— Rossz ujság, — mondotta Száva. — És kitől kapjátok a csontot?

— A szakácsnétól.

— És a pálcát?

— A Pista urfítól.

— S miért kapjátok Pista urfítól a pálcát?

— Azért, mert mi nem szeretünk mindig csak az udvaron heverészni.

Száva közbevágott:

— Aha, tudom már, azért, mert jobban szerettek a kanapén meg a támlásszékes pihenni, Pista urfinak pedig ez nem tetszik. Ugy-e?

— Ugy, úgy, van, van, kaf, kaf.

— Hát a csontot milyen szolgálatért kapjátok?

— A házörzésért, — feleltek Duna és Dráva.

Száva nevetett:

— Ti őrzitek a házat? Ne figurázatok velem, hé!

A két kis házikutya megorrolt ezekért a szavakért.

Duna ezt morogta:

— Mi őrizük hát! — De ne neved, Száva pajtás, mert megfogom a füledet.

— En meg az orrodát! — fenyegetődzött Dráva.

Sáva meghátrált.

— Bocsánatot kérek a vitéz uraktól, — mondotta,

— hogy így megbántottam. De — ezer csirkecsont!

— én bizony azt gondolom, hogy az apátok, az öreg Sajó az, akitől félnek a tolvajok.

— Pedig tőlünk félnek!

— Vitéz uraimék olyan bátrak és erősek? — kérdezte Száva.

— Meghisszük azt. Mi nem félünk senkitől a világon!

Ebben a percben Duna eszeveszetten ugrott föl a mellette levő korlátfára.

— Mi az, Duna? — kérdezte a másik kettő.

Duna nyöszörögve felelt:

— Jaj, micsoda borzasztó szörnyeteg csuszik ide onnan! Sohasem láttam ilyet.

— Hol, hol?

— Ott a rostánál.

Egyszerre a korláton termett Dráva is és rémülten felkapkodta a lábát, hogy a szörnyeteg el ne érje. A fáról nézett megdöbbenve a csuszó-mászó jövevény felé.

Száva úgy nevetett, hogy a könnyei potyogtak belé.

— Vitéz urak, — mondotta — jöjjenek le arról a korlátról.

— Félünk attól a zöld vadállattól! — siráncoktak amazok.

— De hiszen az csak béka!

— Hátha megtámad bennünket?

— A béka csak a bogarat eszi meg, a vitéz házörző kutyákat nem!

Ezt mondotta Száva és megugatta a békát. A csuszó-mászó ugrálva menekült el. Erre leszállottak a korlátról Duna és Dráva.

— No már látom, hogy rátok van bízva a ház őrzése, — csufolódott Száva.

Duna és Dráva nagyon csöndesek lettek ettől fogva. Jó sokára kérdezte Duna:

— Hát nálatok mi az ujság, Száva?

— Sok csont, sok hus, — felelt a vendég.

— Ez nagyon jó ujság, — mondották irigykedve a házbeli kutyusok, aztán hozzá tették: Pálcát sosem kapsz?

— Sohasem.

— Ejnye, de jó dolgod van, Száva. Hát nálatok nincsen egy Pista urfi?

— Nincs. Nálunk csak egy Juliska kisasszonyka van.

— Az nem veszi elő a pálcát?

— Soha, — felelte Száva, — pedig én sokszor ki-nevetem.

— Miért.

— Hát tudjátok, a kisasszonyka reggel, mikor mosdatják, mindig sívalkodik. En ilyenkor a szobában vagyok és nagyokat nevetek magamban a Juliska siró arcán.

Most kiáltás hallatszott a szomszédból.

— Száva!

— Ez a Juliska szava, — mondotta Száva, — sietek haza.

A kutyusok bucsuzóul ismét összedörzsölték az orrukat, egy kicsit meghempergették egymást a földön, aztán Száva elloholt. Duna és Dráva utána kullogtak, mert nagyon szerettek volna ők is részesülni a sok csontban, sok husban, amiről Száva beszélt.

Eszevénél eljutottak az udvarba és bementek egy szobába, melynek ajtaja félig nyitva volt.

Es mit láttak?

Azt, hogy Száva egy mosdótál előtt ült és Juliska egy szivacsos nagyban mosdatta öklémét Száva prűszkolt, nyöszörgött és nagyon keserves arcot vágott.

Duna és Dráva nevetve indultak haza.

— Száváéknál sincs olyan sok jó ujság, mint mi gondoltuk, — csaholták egymásnak.

A kis csikós.

Nézzétek a Bandi gyerek
Derék csikós fajta,
Árvalányhaj a kalapján,
Pitykés fajtái rajta.

Karikása a kezében,
Ménest őríz véle.
Gyi te Ráró! Gyi te Csillag!
Apuska elébe.

Érte megyünk szellő szárnyon
Nagy Muszkaországba.
Édes anyám a kapuban
Könnyes szemmel, nehéz szívvel
Ne várjon hiába!

Következett a főzelék. Abban volt a hus is. Az apa megette a főzeléket, a húst is. A csontot oda-dobta Miskának.

Ekkor Miska sirva fakadt.

— Nini, — mondja az apa — hát neked mi bajod?

— Édes apám, — feleli Miska — nem kívánok tovább kutya lenni, mert ha még tovább is kutya vagyok, a tésztából se jut.

Igy került ki Miska a kutyaságból.

FEJTÖRŐ.

Betűrejtvény.

hűhó hűhó
hűhó 0-ért
hűhó hűhó

Ugrórejtvény.

E b r a u k i t n a á d s

A megfejtés beküldésének határideje: május 26. A megfejtők között három könyvet sorsolunk ki.

A «Fényszóró» 5. számában közölt rejtvények megfejtése:

Betűrejtvény: Kávé. Találós vers: Fiasztuk.

Egészen vagy részben helyesen fejtették meg:

Öhler János, Balogh Mariska, Tásztér Gizzi, Kemény Paula, Pető István, a tályai Mária-kongregáció, Takáts Béla, Varga Annus, Kurcsics Mancsi, Kocsis Dezső, Nagy Kamill, Quintus Mátyás, Bertók Ferenc, Tamás István, Péntes János, Moullion András, Kócza Margit, Tost Alajos, Karácsonyi Ferenc, Ember Piroska, Kun Boriska, Kovács Margit, Dömötör József, Vajda Pál, Nagy Géza, Remete Ödön, Boros Gizike, Heves Pali, Sós Bertalan, Zádor Ernő.

A jutalomkönyveket Kemény Paula (Székesfehérvár), Tamás István (Paks) és Dömötör József (Szöny) nyerték meg.

Miska esete.

Miska kapált az apjával. Nem könnyű dolog a kapálás: Miska elfáradt.

Meleg volt. A Maros kutya ott hűsölt nem messze tőlük a körtefa árnyékában.

Miska törülgette homlokáról az izzadtságot és megszólalt nagy keservesen:

— Hej, édes apám, de jobb volna, ha kutya volnék!

— Jól van fiam, — felelt az apja — próbáld meg.

Miska letette a kapát, Marost elkergette a körtefa alól és maga feküdt oda. Onnan nézte, hogy az apja hogyan kapál.

Az idő már dél felé járt. Miska szemé majd kiesett az éhségtől. Végre nagynehezen megérkezik az ebéd. Az apa leteszi a kapát és odaül a fa alá.

— Lássuk, — mondja — mi a leves.

— Bableves — szól örömmel Miska.

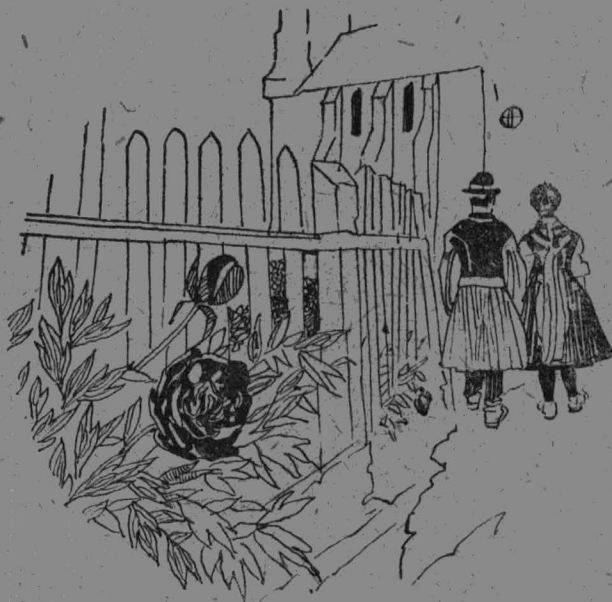
— Csitt, — jegyzi meg az apa — a kutya nem beszélhet.

Azzal enni kezd.

— Hát én nem kapok? — kérdi Miska.

— Hol hallottad azt, hogy a kutyának leves jár? Mondtam már, hallgass, mert te beálltal kutyának.

Hallgatott Miska, de nagyon szomoruan.

Virit a pünkösdi rózsza.

Pipaiütés.

Hires ember volt a mi tájékunkon az öreg Mócsi bácsi. Nem ott született, ott se lakott, egy talpalatnyi birtoka se volt a határban, hanem azért a suttyó legénytől kezdve az őszbecsavarodott emberig mindenki ismerte, s alig várták, hogy betegye hozzánk a lábát. Sose jött váratlanul. Olyan volt, mint a csillagjárás, amely sose téveszti meg az időt. Minden ember tudta, hogyha itt lesz a vásár, együtt köszönt be vele az öreg.

Mikor kinyillottak a sorban pihenő otromba bódék, kezdte lépni a cédulaház környékét a sok jószág, aztán a komédiás kerítése mellett felütötte sátrát a mézeskalácsos, hosszú sorban helyezkedtek el a fazekasok meg a kanalas tótok: az üveges bódéjának a háta mögött elkezdett motoszkálni egy görnyedthátú, nagyszakálu öreg. Először összeeskábált egy asztalt, azt leterítette piros vászonnal, aztán az asztal oldalához odaerősített egy csomó fogasmódra összetákolt lécet. Hogy aztán készen volt vele, felnyitott egy nagy ládát s összegöngyölt selyempapírosok közül ki-kibujkáltak a szebbnél-szebb pipák.

Amint szaporodtak a kicsomagolt pipák, azon módon népesült meg az asztal környéke. Gazda, béres, gulyás, csikós, juhász, mesterlegény állt körül a portékát s örege, fiatalja szótalanul szemlélte a sürgölődő Mócsi bácsit. Megviselte a kor az öreg hátát, de a keze úgy járt, mint a motolla, s rövid idő alatt olyan fénylő, csillogó bazár kerekedett előtte, hogy szinte maga is gyönyörködve csettentett rá a nyelvével, de a közönségnek is kijutott a bámulni-valóbból. Nem is olyan mindennapi látvány az ilyen-fajta vásár.

A fogas tetején egy sorban volt a habfehér makrapipa. Egyiknek hegyes volt a kupakja, a másikra alaposan borult a csillogó ezüst. A második sorban ott voltak a kis-nyakas pipák, aztán jöttek a körmösek, végre az asztalon elterülve heverték a hattyunyaku öblösek, meg a kiszívottak. A legények szeme a makrapipán meg a kis-nyakason pihent; a gazda a körmöseket nézegette, a pásztornép pedig a hattyunyaku öblösökön legeltetve a szemét s fél-felhangzott egy-egy sóhaj, mikor a nap fénye játszva csilámlott a barnára szívoztak tükrében.

A Páncél Ferkó is ott volt a bámulók között. Az olyan magaforma kis bojtár messze esik onnan, ahol a pénz terem, de azért az ő keblében is megszületnek azok a vágyak, amelyet ki ne eléghet a pusztá, hanem pénzen szerezheti meg az ember.

Mikor botjára támaszkodva széttekintett a verőfényes sikon, úgy subára heveredve belebámult a tündöklő tejutba s elgondolta, hogy hiszen nem is volna itt ezen a tájon hiba a boldogságnak, ha egy tajtékpipa is volna hozzá. Tajtékpipából még a füst is jobban bodorodik, tajtékpipával még szó nélkül is tud beszélni az ember. Ha olyan ember áll vele szóba, aki többet akar a jussánál, hát akkor megfeszül a togsor között a csutóra, felvágódik a szár s a telejében füstölgő pipa olyan kevélyen ágaskodik, hogy minden ember megértheti belőle azt a szót: »nem biccenem meg a fejem annak, aki se ingem, se galérom.«

Ti városbeli népek, akik papirosba csavarjátok a dohányt, meg étel gyanánt nyelitek a füstöt, nem is tudjátok, hogy mi az a szépen kiszívott tajtékpipa! Kérdezzétek meg Páncél Ferkót, hogy micsoda gondolatok kergetődztek az agyában, mikor ott állt az öreg Mócsi kincsei előtt.

Nagy nehezen kuporgatta össze azt a pénzt, a melyet a mándli zsebében szorongatott. Volt már annyi, hogy kikerült belőle egy pipa ára, de hát nehéz volt a választás. Mikor a hegyes kupakúra nézett, ahhoz ragadt a lelke, mikor meg a hajlonyakúra tekintett, azt találta szebbnek. Töprengedve ingadozott a lelke, de az öreg Mócsi belelátott a veséjébe. Nem kínálta a portékáját, hanem leakasztott egy makrát, aztán hol ide, hol oda hajigálta. Mikor látta a Ferkó, hogy az ide-oda dobott pipán még karcolást sem ejt az ütődés, rögtön ahhoz pártolt s odakiáltott: Mi volna annak a pipának az ára, Mócsi bácsi?

Magasan kezdte az öreg az árt, de engedett az alkuvásnak, mert tudta, hogy az első vevő elszalasztásának rossz vásár a vége. Mikor már kis különbség volt közöttük, újra kezébe vette a bojtár a pipát s amint megforgatta, nézegette, olyanforma hangon szólt az öreghez, mint a gyerek az apjához:

— Hallja-e, Mócsi bácsi. En még nem nagyon értek ehhez a jószághoz, hát nem szeretném, ha »babot« sózna a nyakamba. A maga becsületére bízom, hogy jó legyen a pipa.

A Mócsi azt nézte ki a legényből, hogy ez az ember nem utolszor van most nála. Egy kicsit gondolkozott, aztán leakasztott a szegről egy másik pipát s azt mondta rá: Ilyen embernek ez a pipa való, öcsém.

Arra azután megalkudott a Páncél Ferkó. Meghallgatta a jó tanácsot, hogy először csak félig tömjé, aztán lassan szívja; hozzáillő szárat is vett bele s mikor az első szippantásból kibodorodott a füst, a bugaci bojtár azt gondolta magában: No uram Isten, most már nincs hiba a pusztai boldogságnak, mert tajtékpipát is adtál hozzá.

Hetykén ballagott a bojtár a lóvásár felé. A mint egy sátor előtt elhaladt, a bent borozó pástorok közül kiugrik egy sugar bojtár s gunyosan nézegeti a Páncél Ferkót.

Kökény Palkónak volt ugyan oka rá, hogy gunyosan pillantson a cimborájára, mert az ő pipájának a nyaka már barnára volt szíva, de úgy látszik, az bántotta, hogy Páncél Ferkó olyan hegye-

sen fogta a szájába a szárat, mintha a magáét tartaná az elsőnek. Egy darabig csak mosolygott, hanem aztán rákiáltott a Ferkóra: »Üssünk pipát, cimborám!«

Erre a szóra úgy kitódult a pásztornép a sátorból, mint a méh a köpüből. Nevetve álltak körül Kökény Palkót s Páncél Ferkó nem győzte hallgatni a gunyos ugratást: úgy-e nem mersz pi-

pát ütni a »babbal?« Fejébe tódult a vér, megfordult a sarkán, aztán oda állt Kökény Palkó elé s helyeslően zugott a tömeg, mikor azzal fogadta el a kihívást: No hát üssünk, komám!

Kivették a legények a pipát a szájukból, megmarkolták a csutorát, aztán buzogányként tartva a pipát, szembeálltak egymással.

Villámként csapott egyik pipa a másikra s a következő percben hahotázva nézett a tömeg a győpre, ahol Páncél Ferkó tört pipájából füstölögve mállott ki a dohány.

A kis bojtár fejében örült kint okozva zugott ez a hahota. Halántékát majd szétrepesztette a lükettő vér. Karjának izmai feszülve szorították a botot s abban a percben, mikor Kökény Palkó gunyosan kacagott a szemébe, felugrott a bunkós bot s oly erővel csapódott a gunyolódó bojtár fejére, hogy egy ütéssel leterítette a lábáról.

A Páncél Ferkó elhomályosodó szeme előtt összekavarodott a világ, zagyván zugott a fülében a tömeg morgása, de még ebben a zavart világban is kitört belőle az igaz gondolat, mikor lihegve morgta: »A nevetés nem volt az alkuban.«

Igazsága volt neki, de hát olyan nyakatekert az a törvény, hogy fordítva ítél a bíró. A Kökény Palkó nem halt bele az ütésbe, pár hét múlva fel is lábba-
dozott, nem is kereskedett a maga bajáért senkinél, hanem azért azt mondta a törvényszék, hogy súlyos testi sértés volt az eset s úgy rácsukták Páncél Ferkóra a börtönajtót, mint a parancsolat.

A kiszabadulás után, a másik nyári vásárhoz újra ott állt Páncél Ferkó az öreg Mózsi asztala előtt. Mikor meglátta az öreg, odaugrott hozzá, megszorongatta a kezét s olyan édes gögyögéssel vigasztal-gatta a kiállott szenvedésért, mint ahogy az édesanya szokta vigasztalni a sebzett gyermekét. Odahuzta az asztalához, mutogatta neki a pipákat s nem győzte kérdegetni: melyik tetszik fiam?

Szomoruan nézelődött a bojtár s halk sóhajtás-

sal susogá: mind tetszik, de egyikre sincs pénzem.

— Tőled fiam nem kell pénz. Te megtudod becsülni a szép pipát. Itt van ez a kiszivott öblös, ez se bab, hanem ezzel jobban üthetsz pipát. Nesze fiam, neked ajándékozom.

Páncél Ferkó azt gondolta, hogy álmodik. Megszorongatta a mosolygó szemű öreg zsidó kezét s azt mondta: No, Mózsi bácsi, ilyet még az apám se tett, de ha kijön a sora, meg is szolgállok érte.

Mosolyogva veregette az öreg Mózsi a bojtár vállát s azt sugta a fülébe: Ha pipát ütsz, hát a nyaka oldalára célozz.

Megint ott mulattak a pásztorok a sátor alatt. Kökény Palkó is ott volt köztük. Amint javában idogálnak, egyszer csak megáll az ajtóban Páncél Ferkó s bekiált: itt vagyok Palkó, nem ütnénk pipát?

A kihívott bojtár rögtön kész volt a válasszal.

— No hát, lássuk azt a »babot!«

Ujra kiállt a két legény, s amint kézben tartották a pipát, Páncél Ferkó úgy érezte, mintha Mózsi bácsi váltig azt sutogná a fülébe: Csak a nyaka oldalára célozz.

Csak egyszer csaptak össze a pipák, de megtette az első ütés is, mert Kökény Palkó pipája menten elszakadt a nyakától.

Páncél Ferkó nem nevetett rajta. Szó nélkül ment be a sátorba, s míg a többi sopánkodott az összetört szép pipán, ő rákönyökölt az asztalra, felcsapta a markába a füstölő öblöst, s a bodor füstöt eregető öblös pipa azt beszélte, hogy helyre legény a gazdája.

Sokat tud a tajtékpipa beszélni, csak hogy ti, akik papírosba csavart dohányt szívtok, nem értitek a nyelvét.

Kiadó: **A J. Sz. Szövetség sajtó-oszfálya.**

Felelős kiadó: **Polgár Pál.**

A szerkesztésért felelős: **Páli Gábor.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 3.

Europa, irodalmi és nyomdai r.-t. nyomása, Budapest, VI., Ó-utca 12.